

Sygn. akt *I ACa 346/15*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jerzy Geisler /spr./

Sędziowie: SA Jacek Nowicki

SO del. Ryszard Małecki

Protokolant: st.sekr.sąd. Sylwia Stefańska

po rozpoznaniu w dniu 3 września 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. P. (1)**

przeciwko **S. M. i A. M.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze

z dnia 2 grudnia 2014 r. sygn. akt I C 320/10

1. **apelację oddala;**

2. **zasądza solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.**

Jacek Nowicki Jerzy Geisler Ryszard Małecki

--	--	--

UZASADNIENIE

Powód P. P. (1) wniósł pozew przeciwko pozwany S. i A. małżonkom M. o uznanie za bezskuteczną umowy sprzedaży z dnia 3 listopada 2006 roku, zawartej między P. M. (1) i K. M. a pozwany, przenoszącą własność nieruchomości położonej przy Al. (...) w Z. nr KW (...) na rzecz pozwanych. Powód zażądał uznania za bezskuteczną w stosunku do niego powyższej umowy sprzedaży nieruchomości w celu zaspokojenia jego wierzytelności, wynikających z nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 23 marca 2005 roku sygn. akt: I Nc 110/05 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 07 maja 2010 roku, sygn. akt: I ACa 327/10. Jednocześnie powód wniósł o zasądzenie od pozwanych na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne i wnioski prawne:

Powód P. P. (1) oraz syn pozwanych P. M. (1) prowadzili wspólnie działalnością gospodarczą w formie spółki cywilnej pod firmą (...) s.c. w Z.. Podmiot ten prowadził komis samochodowy. Współpraca stron układała się prawidłowo do 2004 - 2005 roku. Wówczas między wspólnikami zaistniał konflikt odnośnie wzajemnych rozliczeń i sposobu finansowania działalności spółki. To wszystko w 2005 roku doprowadziło do zakończenia współpracy między powodem a synem pozwanych P. M. (1). Od tego momentu między powodem i jego ojcem a pozwanymi oraz ich synem P. M. (1) toczą się liczne postępowania sądowe, prokuratorskie oraz egzekucyjne.

Pozwany S. M. pomagał swojemu synowi P. w prowadzeniu przedmiotowego komis samochodowego.

W dniu 21 grudnia 2005 roku powód wystąpił z pozwem przeciwko synowi pozwanych P. M. (1) o zapłatę kwoty 189.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Nakazem zapłaty z dnia 23 marca 2006 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt: I Nc 110/05, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze zobowiązał P. M. (1), aby zapłacił na rzecz powoda kwotę 189.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty oraz kwotą 6.378 zł tytułem zwrotu kosztów tego postępowania. Niniejsze orzeczenie zostało doręczone P. M. (1) w dniu 12 kwietnia 2006 roku.

P. M. (1) wniósł zarzuty od niniejszego nakazu zapłaty i domagał się jego uchylenia oraz oddalenia powództwa w całości. W związku z tym Sąd Okręgowy w Zielonej Górze prowadził postępowanie dowodowe, w toku którego w dniu 10 lipca 2006 roku przesłuchał w charakterze świadka S. M..

Wyrokiem z dnia 3 grudnia 2009 roku, sygn. akt: I C 187/06, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze ostatecznie powództwo oddalił. Następnie powód wniósł apelację od powyższego wyroku, na skutek której wyrokiem z dnia 7 maja 2010 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt: I ACa 327/10, Sąd Apelacyjny w Poznaniu zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że utrzymał w całości w mocy nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 23 marca 2006 roku, wydany w sprawie o sygn. akt: I Nc 110/05. Ponadto Sąd Apelacyjny w Poznaniu zasądził od P. M. (1) na rzecz powoda kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

W dniu 3 listopada 2006 roku pozwani S. M. wraz z małżonką A. M. kupili, za kwotę 200.000 zł, od P. M. (1) i jego małżonki K. prawo użytkowania wieczystego gruntu, oddanego w użytkowanie wieczyste do dnia 5 grudnia 2089 roku, składającego się z działki nr (...) o pow. 0.34.51 ha, położonego przy Al. (...) w Z. oraz własność znajdującego się na tym gruncie budynku stanowiącego odrębną nieruchomość, dla których to praw Sąd Rejonowy w Zielonej Górze prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...). W dziale **III** tej księgi wieczystej wpisane było roszczenie o zawarcie przyrzeczonej umowy sprzedaży małżonków M. oraz wzmianka dotycząca nieobciążania udziału A. i S. małżonków M. wynoszącego 1/2 części w prawie użytkowania wieczystego gruntu i własności budynku jakimikolwiek hipotekami i innymi ciężarami bez pisemnej zgody powoda P. P. (1).

W ramach rachunku bankowego pozwanemu S. M. w dniu 11 lipca 2002 roku został przyznany w saldzie debetowym limit do wysokości 100.000 zł.

Pozwani w trakcie swojej kariery zawodowej pracowali jako nauczyciele: S. M. był dyrektorem szkoły, a także pełnił funkcję radnego miejskiego.

P. M. (1) w okresie od 25 sierpnia 2005 roku do 25 sierpnia 2006 roku nie zalegał w opłacaniu składek za ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Natomiast wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2009 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt: II K 880/07 Sąd Rejonowy w Zielonej Górze uznał, iż P. M. (1), w okresie od 14 grudnia 2004 roku do 28 marca 2006 roku w Z. ukrywał dokumenty księgowe (...) P s.c. Paweł G. M., P. P. (1), w postaci ksiąg przychodów i rozchodów - rejestr sprzedaży i rejestr

zakupu na lata 1998-2004, którymi nie miał prawa wyłącznie rozporządzać, swoim zachowaniem wyczerpał znamiona występku z art. 276 k.k. i postępowanie karne wobec niego zostało warunkowo umorzono na okres 1 roku próby.

W związku ze wszczętą egzekucją przez powoda przeciwko P. M. (1) w sprawie III KM 1429/06 na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 24 czerwca 2005 roku sygn. akt: I C 46/05 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 września 2006 roku, sygn. akt: I ACa 6/06 i jej bezskutecznością z rachunków bankowych i ruchomości P. M. (1), powód wystąpił o wyjawienie majątku P. M. (1). Z wykazu sporządzonego na dzień 31 marca 2007 roku wynikało, że P. M. (1) nie posiada żadnych ruchomości, gotówki, a od dnia 24 lipca 2007 roku nie prowadzi wspólnego gospodarstwa domowego z małżonką K., ma na utrzymaniu dwójkę dzieci. P. M. (1) przedstawił szereg wierzycieli z tytułu udziału we wspólnym przedsiębiorstwie (...) P. M. (1), P. P. (1) w Z. Zjednoczenia 104, na łączną kwotę 810.606,75 zł. P. M. (1) nie potrafił wskazać, co się stało ze środkami ze zbycia mieszkania przy ul. (...) i działki przy Al. (...). Wskazał wówczas, że jest zameldowany przy Al. (...) i prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...) przy pomocy swojego ojca. Przyznał wówczas, że 4 samochody z prowadzonej działalności są zajęte w toku postępowania egzekucyjnego na rzecz W. P..

W dniu 22 września 2006 roku P. M. (1) zaciągnął umowę kredytu obrotowego w rachunku bieżącym na kwotę 100.000 zł.

W 2007 roku P. M. (1) wystąpił do Sądu Rejonowego w Zielonej Górze o podział majątku spółki (...). P. M. (1) zgłosił tam żądanie zwrotu kilkuset tysięcy złotych na swoją rzecz od powoda - jako byłego współnika. Postępowanie to dotychczas nie zostało zakończone.

Powód w dniu 19 maja 2010 roku złożył wniosek o wszczęcie egzekucji na podstawie nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 23 marca 2006 roku, sygn. akt: I Nc 110/05 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 7 maja 2010 roku, sygn. akt: I ACa 327/10. W toku postępowania Komornik prowadzący postępowania egzekucyjne zajmował rachunki bankowe P. M. (1), jednakże bezskutecznie. Ponadto w trakcie postępowania egzekucyjnego ustalono, że P. M. (1) nie jest właścicielem ani użytkownikiem wieczystym nieruchomości położonych na terenie Miasta Z..

Postanowieniem z dnia 26 sierpnia 2010 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Zielonej Górze R. N. umorzył postępowanie egzekucyjne wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

Naczelnik Urzędu Skarbowego w Z. podał do publicznej wiadomości, że w dniu 18 marca 2013 roku o godz. 10.00 odbędzie się pierwsza licytacja nieruchomości położonych w Z. przy ul. (...) obręb(...), nr działki (...) o powierzchni 3450 m², dla której Sąd Rejonowy w Zielonej Górze Wydział VI Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz działki nr (...), o łącznej powierzchni 3451m² dla której Sąd Rejonowy w Zielonej Górze Wydział VI Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...). Nieruchomość ta stanowi własność pozwanych. Cena wywoławcza nieruchomości to 3/4 sumy oszacowania, tj. 1.165.500 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym, po przeprowadzeniu oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jest zasadne w znacznej jego części. Podkreślił, że w jego ocenie doszło do dokonania czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela, a co za tym idzie, zasadnego wytoczenia powództwa przez stronę powodową o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną. Takie założenie wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. W szczególności powód wykazał, że na skutek czynności prawnej dłużnika doszło do jego pokrzywdzenia i dłużnik miał tego świadomość, w świetle art. 527 § 1 k.c. Powód wykazał, że pozwanych z dłużnikiem łączył stosunek bliskości w chwili dokonania krzywdzącej go czynności prawnej. Powód wykazał także, że wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela korzyść majątkową uzyskały osoby będące w bliskim z nim stosunku - art. 527 § 3 k.c. Wykonał tym samym ciężący na nim obowiązek wynikający z art. 6 k.c. oraz art. 232 k.p.c.

Sąd Okręgowy podkreślił, że dłużnik powoda - P. M. (1) jest na chwilę obecną niewypłacalny, o czym świadczy szereg postępowań egzekucyjnych z wniosku powoda, a w tym ostatnie o sygn. KM 1239/10, w trakcie którego komornik

bezsukutecznie zajmował rachunki bankowe P. M. (1) i stwierdził, że P. M. (1) nie posiada żadnego majątku, z którego można by przeprowadzić skuteczną egzekucję. Stan niewypłacalności P. M. (1) potwierdza również wykaz majątku sporządzony w dniu 31 marca 2007 roku. Materiał dowodowy w tej sprawie, potwierdza w sposób jednoznaczny, iż działanie dłużnika powoda - P. M. (1), krzywdziło powoda jako wierzyciela. Działanie P. M. (1) miało bowiem na celu formalne wyzbycie się majątku, a drugą stroną tej transakcji byli najbliżsi członkowie jego rodziny.

Sąd I instancji podkreślił również, w chwili zawierania umowy, której uznania za bezskuteczną domaga się powód, P. M. (1) posiadał zobowiązania pieniężne względem powoda. Został mu bowiem w dniu 12 kwietnia 2006 roku doręczony odpis nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 23 marca 2006 roku, wydany w sprawie o sygn. akt: I Nc 110/05. P. M. (1), wyzbywając się ostatniego składnika majątkowego - prawa użytkowania wieczystego do nieruchomości zabudowanej - faktycznie zdawał sobie sprawę z tego, że powód nie będzie w stanie wyegzekwować przysługującej mu wierzytelności pieniężnej. Bez znaczenia przy tym jest, że umowa z dnia 3 listopada 2006 roku była odpłatna, niewypłacalność bowiem może być skutkiem czynności dłużnika o charakterze nieodpłatnym, ale również odpłatnym.

Sąd I instancji zaznaczył także, że środki pochodzące ze sprzedaży nieruchomości nie pozostają w majątku dłużnika, nie sposób również wywieść, czy dłużnik z uzyskanej kwoty zaspokoił innych wierzycieli, skoro na tę okoliczność nie zostały przedstawione żadne dowody.

Pozwanym nie udało się natomiast obalić domniemania prawnego wyrażonego w art. 527 § 3 k.c. Z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wynika natomiast, że cały czas pozostają oni w bliskich relacjach z dłużnikiem, a pozwany S. M. pomagał mu w prowadzeniu komisju samochodowego, posiadając na ten temat znaczną wiedzę.

To uzasadniało uwzględnienie powództwa w zakresie opisanym w punkcie 1 wyroku.

Oddaleniu podlegało natomiast roszczenie powoda o zapłatę kosztów procesu przyznanych od syna pozwanych na rzecz powoda w wyrokach: Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 15 marca 2011 roku sygn. akt: VII Ka 1099/10 oraz Sądu Rejonowego w Zielonej Górze z dnia 22 września 2010 roku, sygn. akt: VII K 44/10. Odnośnie tych należności brak jest przesłanek do ustalenia, że podlegają one ochronie w trybie art. 527 § 1 k.c. i dalsze. Należności te powstały bowiem w związku z postępowaniami karnymi w latach 2010 i 2011.

O kosztach sądowych orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zaś o kosztach procesu - na podstawie art. 100 k.p.c. oraz § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Wyrok apelacją zaskarżyli pozwani, zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania cywilnego, mające wpływ na treść wyroku, tj.:

a) art. 278 § 1 k.p.k. w zw. z art. 286 k.p.c., a także art. 162 k.p.c. w związku z art. 217 § 1 i 2 k.p.c., art. 227 k.p.c. oraz art. 232 k.p.c., a nadto art. 233 k.p.c. poprzez nieuzasadnione oddalenie wniosków dowodowych zgłoszonych przez pełnomocnika pozwanych, a w szczególności:

- nie ustalenie wartości nieruchomości stanowiącej przedmiot postępowania, a w konsekwencji nie określenie faktycznej kwoty przedmiotu sporu i nie wskazanie jej w pkt. 1 wyroku, co skutkuje brakiem możliwości dokładnego określenia wartości przedmiotu zaskarżenia,
- nieuzasadnione oddalenie wniosków dowodowych strony pozwanej;
- pozbawienie prawa do obrony pozwanego S. M. poprzez nie przeprowadzenie dowodu z jego przesłuchania,

- bezzasadne uznanie, że nie ma możliwości ani celowości przesłuchania pozwanego S. M.,
- nieuzasadnione oddalenie wniosków dowodowych pozwanych, w tym o przesłuchanie w charakterze strony S. M., a także świadka K. M. z powołaniem się na spóźnione złożenie tego wniosku,
- nie ustalenie rzeczywistej wartości przedmiotowej w sprawie nieruchomości i oparcie się w tym zakresie na sprzecznych danych z innych postępowań, nie przeprowadzenie w tym zakresie postępowania dowodowego, co uniemożliwia ustalenie istotnych okoliczności sprawy, mających szczególnie istotne znaczenie z uwagi na zarzuty podnoszone przez pozwanych i przedstawioną argumentację prawną, a to dotyczącą kwestii, czy możliwe jest ewentualne zaspokojenie wierzytelności powoda wobec faktu toczenia się egzekucji w trybie administracyjnym na wnioszek Urzędu Skarbowego w Z.; również z uwagi na toczenie się postępowania z wniosku powoda o wznowienie postępowania o zniesienie współwłasności przedmiotowej nieruchomości, która składa się z dwóch działek, do której aspiruje powód P. P. (1), istotne było więc ustalenie wartości każdej z nich, a także na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. zawieszenie postępowania, tak aby zapadłe orzeczenie nie kolidowało z postępowaniem nieprocesowym dotyczącym tej samej nieruchomości;
- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez wybiórcze a nie całościowe omówienie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie,
- nie odniesienie się w uzasadnieniu wyroku do opinii biegłego z dziedziny księgowości na temat rozliczeń P. M. (1) z powodem P. P. (1) z uwzględnieniem stanów rachunków bankowych w tym w (...) oraz (...) i przysługiwania P. M. (1) wierzytelności wobec powoda w związku z rozliczeniem majątku spółki cywilnej i nakładów z majątku odrębnego za jej zobowiązania, tj. opinii biegłego sporządzonej i znajdującej się w aktach sprawy I Ns 1618/ 07 Sądu Rejonowego w Zielonej Górze;
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów zgromadzonych w sprawie, błędne ustalenia faktyczne niezgodne z materiałem dowodowym zebrany w sprawie, a w szczególności poczynienie dowolnych ustaleń co do zasobów i możliwości finansowych małżonków A. i S. M., pozwalających im na zakupienie od P. i K. M. przedmiotowej w sprawie nieruchomości oraz co do złej sytuacji majątkowej P. M. (1),
- nie uwzględnienie znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy rozliczeń pomiędzy powodem a P. M. (1), będących przedmiotem postępowania w sprawie I Ns 1618/07 Sądu Rejonowego w Zielonej Górze oraz zapadłego w jego toku postanowienia Sądu Okręgowego w Zielonej Górze wydanego w sprawie VI Ca 442/14 (dot. I Ns 1618/ 07 Sądu Rejonowego w Zielonej Górze o rozliczenie spółki cywilnej), świadczących o przysługiwaniu P. M. (1) wierzytelności wobec powoda P. P. (1) oraz - wobec zawartych w orzeczeniu wskazań - nieodległego zakończenia postępowania w sprawie,

1. naruszenie art. 527 § 1 k.c. i następne, gdy tymczasem po stronie pozwanych nie zachodziła przesłanka świadomości pokrzywdzenia wierzyciela,

2. nie rozpoznanie istoty sprawy, a to przez nie wskazanie materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia, gdyż sformułowania zawarte w uzasadnieniu nie są skonkretyzowane i dostatecznie precyzyjne,

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznaniu Sądowi Okręgowemu w Zielonej Górze oraz o orzeczenie o kosztach postępowania i zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanych na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed Sądem II instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanych nie zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności korekcie poddać należy niektóre ustalenia Sądu Okręgowego dotyczące sprawy I C 46/05 Sądu Okręgowego w Zielonej Górze (I ACa 6/06), sprawy egzekucyjnej III Km 1429/06 oraz złożenia przez P. M. (1) oświadczenia o wyjawieniu majątku w sprawie Sądu Rejonowego w Zielonej Górze IX C 264/07. Ustalenie, że stroną tych postępowań był powód – P. P. (1) było błędne.

Postępowanie w sprawie I C 46/05 Sądu Okręgowego w Zielonej Górze toczyło się z powództwa ojca powoda, W. P. ostatecznie przeciwko P. M. (1) o zapłatę. W wyniku częściowej zmiany wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z 24.06.2005 r. przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu w sprawie I ACa 6/06 wyrokiem z 13.09.2006 r. zasądzono od pozwanego P. M. (1) na rzecz powoda W. P. kwotę 100.000 zł z odsetkami umownymi w wysokości 24% w stosunku rocznym. – k. 4-6 w aktach I C 73/07.

Wyżej opisane orzeczenia były podstawą wszczęcia przez wierzyciela W. P. postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi P. M. (1) w sprawie Km 1429/06. – akta w/w sprawy.

W czasie trwania postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 1429/06 wierzyciel W. P. wystąpił z wnioskiem o wyjawienie majątku przez dłużnika P. M. (1). Dłużnik złożył wykaz majątku w dniu 31.03.2007 r., szczegółowo opisany przez Sąd Okręgowy. – akta sprawy Sądu Rejonowego w Zielonej Górze IX C 264/07 Dłużnik P. M. (1) nie dysponował żadnym majątkiem, powoływał się jedynie, że jest wierzycielem wobec P. P. (1) z tytułu rozliczenia spółki cywilnej, które jednak nie nastąpiło do chwili obecnej – postępowanie sądowe toczy się w dalszym ciągu.

W związku z bezskutecznością egzekucji w stosunku do dłużnika P. M. (1) w sprawie Km 1429/06 wierzyciel W. P. wystąpił do Sądu Okręgowego w Zielonej Górze przeciwko S. i A. M. ze skargą pauliańską o uznanie za bezskuteczną wobec powoda W. P. umowy przeniesienia własności nieruchomości położonej w Z. przy Al. (...) zawartej między P. i K. M. i S. i A. M.. Z uwagi na to, że w trakcie tego postępowania dłużnik spłacił w całości swoje zobowiązanie W. P. cofnął to powództwo i postępowanie zostało umorzone. – postanowienie z 10.06.2008 r. w sprawie I C 73/07

Postępowanie w sprawie Km 1429/06 zostało zakończone w grudniu 2007 r. wobec uregulowania przez dłużnika całej dochodzonej należności **poprzez wpłatę własną**.

Powyższe ma istotne znaczenie dlatego, iż wykazuje, że przeciwko dłużnikowi P. M. (1) toczyło się inne postępowanie egzekucyjne z wniosku innego wierzyciela, że ze złożonego wykazu majątku wynikało, że w okresie trwania postępowania I C 187/06 (wcześniej I Nc 110/05 a następnie I ACa 327/10) nie dysponował on żadnym majątkiem, dłużnik ujawnił istnienie kilku wierzytelności w stosunku do P. P. (1) związanych z rozliczeniem spółki cywilnej, mimo tego poprzez wpłaty własne uregulował należność w sprawie Km 1429/06.

Wprawdzie pozwani w niniejszej sprawie zarzucali wadliwość dokonanych ustaleń faktycznych, ale ich zarzuty nie odnosiły się do kwestii opisanych wyżej.

W pierwszej kolejności rozważeniu podlegały zarzuty dotyczące dokonanych przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych oraz naruszenia przepisów proceduralnych, albowiem ocena prawidłowości zastosowanych przepisów prawa materialnego może zostać dokonana jedynie po uprzednim stwierdzeniu, że ustalenia faktyczne zostały dokonane w oparciu o poprawnie zastosowane przepisy prawa procesowego.

W analizowanej sprawie Sąd Apelacyjny uznał, że zarzuty podniesione przez pozwanych dotyczące naruszenia przepisów prawa procesowego nie zasługiwały na uwzględnienie.

Niezasadny okazał się zarzut pozbawienia pozwanego S. M. możliwości obrony jego praw w procesie poprzez pominięcie dowodu z jego zeznań. W myśl regulacji przyjętej w art. 302 § 1 kpc dopuszczalne jest pominięcie przez sąd dowodu z zeznań jednej ze stron w sytuacji, gdy z przyczyn natury faktycznej nie można przeprowadzić dowodu z zeznań stron w pełnym zakresie. W niniejszej sprawie Sąd I instancji w okresie trwania postępowania wielokrotnie

odraczał rozprawę z tego względu, że pozwany S. M. przedkładał zwolnienia lekarskie, wskazujące na niemożność stawienia się na rozprawie celem jego przesłuchania. Obrazuje to poniższe zestawienie.

- k. 320 zarządzenie z 31.07.2012 r. o wyznaczeniu rozprawy, na którą wezwano pozwanego S. M. do osobistego stawiennictwa celem przesłuchania,

- k. 342-345, 352 na rozprawę w dniu 26.09.2012 r. pozwany nie stawił się, przedkładając zwolnienie lekarskie,

- k. 360, 369 na rozprawę w dniu 7.11.2012 r. pozwany nie stawił się przedkładając zaświadczenie lekarskie, Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego lekarza na okoliczność stanu zdrowia pozwanego, w tym na okoliczność kiedy będzie możliwe jego przesłuchanie,

- k. 373-374 z opinii biegłego wynikało, że pozwany nie będzie mógł stawić się w sądzie i złożyć zeznań do końca stycznia 2013 r.,

- k. 388, 408 z zaświadczenia lekarskiego z 5.02.2013 r. wynikało, że termin niezdolności przedłużył się do 28.02.2013 r., a następnie do 18.03.2013 r.,

- k. 409 zarządzeniem z 7.03.2013 r. wyznaczono rozprawę, na którą wezwano pozwanego S. M. do osobistego stawiennictwa celem przesłuchania,

- k. 422-423 pełnomocnik pozwanego przedłożył kolejne zaświadczenie przedłużające brak możliwości stawienia się w sądzie do dnia 15.04.2013 r.

- k. 427 na rozprawie w dniu 3.04.2013 r. przesłuchano powoda i pozwaną A. M. i rozprawę odroczone celem przesłuchania pozwanego S. M.,

- k. 511 wpłynęło kolejne zaświadczenie lekarskie pozwanego o braku możliwości stawienia się do 31.05.2013 r.

- k. 630, 637-639 na rozprawie 7.08.2013 r. pozwany nie stawił się i przedłożył kolejne zaświadczenie lekarskie o niemożności stawienia się do 31.08.2013 r.

- k. 645 rozprawa z 25.09.2013 r. przedłożono zaświadczenie o pobycie pozwanego w szpitalu,

- k. 648 Sąd zwrócił się z zapytaniem co do możliwości przesłuchania pozwanego w szpitalu, w odpowiedzi nie wykluczono takiej możliwości, ale poinformowano, że pozwany opuści szpital już 8.10.2013 r.,

- k. 654, 657 na zapytanie Sądu co do możliwości przesłuchania pozwanego jego pełnomocnik powiadomił Sąd, że pozwany oczekuje na operację w styczniu 2014 r.

- k. 658 postanowieniem z dnia 21.10.2013 r. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego kardiologa na okoliczność, czy pozwany jest w stanie uczestniczyć w postępowaniu sądowym i złożyć zeznania, biegły zwrócił akta bez opinii w dniu 14.10.2014 r.,

- k. 703 zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy w dniu 18.11.2014 r. celem przesłuchania pozwanego,

- k. 712 przedłożenie opinii lekarskiej z dnia 24.09.2014 r. o niezdolności pozwanego do uczestniczenia w rozprawie do dnia 12.12.2014 r.,

- k. 754 rozprawa z 18.11.2014 r. pozwany nie stawił się, Sąd uchylił postanowienie z 21.10.2013 r. i pominął dowód z przesłuchania pozwanego S. M. w charakterze strony.

Powyższe zestawienie jednoznacznie wskazuje, że Sąd Okręgowy podjął maksimum starań, aby doprowadzić do przesłuchania pozwanego S. M. w charakterze strony. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w powyższych okolicznościach

zaistniała przeszkoda faktyczna uzasadniająca pominięcie dowodu z przesłuchania pozwanego S. M. na podstawie art. 302 § 1 kpc. Zarzut naruszenie jego praw jako strony w postępowaniu okazał się nieuzasadniony.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu I instancji w zakresie oddalenia wniosku dowodowego o przesłuchanie świadka K. M.. Nie ulega wątpliwości, że dowód ten mógł zostać zgłoszony przez stronę pozwaną na wcześniejszym etapie postępowania, zaś strona pozwana nie uprawdopodobniła, że nie zgłosiła go we właściwym czasie bez swojej winy lub że uwzględnienie tego dowodu nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Argumentacja, że wniosek ten został zgłoszony tak późno z uwagi na przedłużającą się niedyspozycję pozwanego S. M., jest chybiona, zwłaszcza wobec stanowiska strony pozwanej, iż dla ustalenia spornych w sprawie okoliczności konieczne było przesłuchanie obojga pozwanych. W konsekwencji do zarzucanego naruszenia art. 217 § 1 i 2 k.p.c. nie doszło.

Sąd Apelacyjny podziela również stanowisko Sądu Okręgowego, że nie zachodziła potrzeba przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości, w tym także w kontekście prowadzonego przeciwko pozwanym administracyjnego postępowania egzekucyjnego, skierowanego do nieruchomości, której dotyczy niniejsze postępowanie. Sąd odwoławczy podziela pogląd, że nie sposób dokonać ustaleń co do losów tego postępowania administracyjnego, gdyż toczy się ono nie tylko do tego jednego przedmiotu w postaci nieruchomości, która została zbyta w dniu 3 listopada 2006 roku, ale także do szeregu innych składników majątkowych pozwanych. W tych okolicznościach nie można antycypować, w jakim zakresie wierzytelność powoda będzie mogła zostać zaspokojona z przedmiotowej nieruchomości.

Natomiast prowadzenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność wartości spornej nieruchomości, w sytuacji, gdy została ona sporządzona na potrzeby postępowania egzekucyjnego, prowadzonego przez Naczelnika (...) w Z., prowadziłoby jedynie do wydłużenia postępowania.

Nie zachodziły także podstawy do zawieszania niniejszego postępowania z uwagi na wznowienie postępowania o zniesienie współwłasności, albowiem rozstrzygnięcie to nie ma prejudycjalnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Tym samym zarzuty pozwanych w zakresie naruszenia art. 227 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. uznać należało za chybione.

Niezasadne okazały się również zarzuty dotyczące nieuwzględnienia zgłaszanych przez stronę pozwaną dowodów na okoliczność rozliczeń powoda i dłużnika P. M. (2) w ramach prowadzonej przez nich spółki cywilnej. Istnienie wierzytelności powoda jest bezsporne i zostało stwierdzone prawomocnym orzeczeniem. Z okoliczności sprawy wynikało również, że dokonując kwestionowanej czynności dłużnik miał świadomość istnienia tego zobowiązania oraz braku środków na jego spłatę. Tym samym nie było podstaw do tego, by Sąd I instancji na podstawie złożonej do akt sprawy kopii opinii biegłego ustalał stan rozliczeń finansowych powoda i dłużnika w ramach spółki cywilnej, tym bardziej, że postępowanie w tym przedmiocie nie zostało prawomocnie zakończone. Prowadziłoby to jedynie do wydłużenia postępowania i nie przyczyniłoby się do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla wyjaśnienia sprawy.

Sąd Apelacyjny nie podziela również stanowiska pozwanych, aby uzasadnienie kwestionowanego wyroku było niezgodne z treścią art. 328 k.p.c. Zgodnie z powszechnie przyjmowanym w orzecznictwie poglądem, o skutecznym postawieniu zarzutu naruszenia tego przepisu można mówić tylko wtedy, gdy uzasadnienie wyroku nie zawiera elementów pozwalających na weryfikację stanowiska sądu, a braki uzasadnienia w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej muszą być tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona, bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej. Zarzut ten może więc odnieść skutek jedynie w tych wyjątkowych sytuacjach, w których treść uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania zaskarżonego orzeczenia (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2012 roku, sygn. akt: [II UK 162/11](#), Lex 1171001, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 listopada 2012 roku, sygn. akt: [I ACa 599/12](#), Lex nr 1238241).

W rozpatrywanej sprawie uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne, odzwierciedla ono i ujawnia w dostatecznym stopniu tok procesu myślowego i decyzyjnego Sądu, którego wynikiem jest treść zaskarżonego wyroku oraz pozwala na kontrolę tego procesu przez Sąd Apelacyjny.

Chybiony jest również zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Jak już wielokrotnie wskazywano w orzecznictwie dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarcza ogólnikowe zarzucenie braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Niezbędne jest wskazanie, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie uznając je za wiarygodne i posiadające moc dowodową, wykazanie, że pominął w swojej ocenie niektóre dowody, ewentualnie wykazanie, że sąd przy ocenie dowodów uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002 roku, sygn. akt: II CKN 817/00, Lex nr 56906). Tymczasem podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie został powiązany z podważeniem przesłanek tej oceny, miał charakter polemiczny i sprowadzał się do przedstawienia przez skarżących własnego, alternatywnego stanu faktycznego i własnej interpretacji faktów, które w jej ocenie miały szczególne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, dokonana przez Sąd pierwszej instancji ocena dowodów nie wykracza poza granice zakreślone przepisem art. 233 § 1 k.p.c.; nie sposób zarzucić jej dowolności czy braku logiki. Sąd Okręgowy opierając się na zgromadzonych dowodach wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, dokonując w konsekwencji prawidłowych ustaleń faktycznych.

Zgromadzone w sprawie dowody pozwalały ustalić, że pozwani w chwili dokonywania spornej czynności nie posiadali środków finansowych na zapłatę ceny 200.000 zł. Zeznająca w charakterze strony pozwana A. M. wskazywała, że nie pamięta, skąd posiadali z mężem środki na zakup nieruchomości, podając na tę okoliczność różne wersje: emeryturę jej ojca, darowiznę od rodziców oraz swoje oszczędności z tytułu ubezpieczenia. Trafnie wskazywał w tych okolicznościach Sąd Okręgowy, że twierdzenia te są niewiarygodne; skoro pozwani pracowali jako nauczyciele, a pozwany S. M. był dyrektorem szkoły przez wiele lat i radnym miejskim, to nie mogli oni zgromadzić tak znacznych oszczędności. Natomiast przedstawione przez pozwanych dowody w postaci wyciągów z rachunków bankowych dowodzą jedynie, że na rzecz pozwanych dokonywane były wpłaty o znacznej wartości, nie sposób jednak na tej podstawie ustalić, że środki te pozostawały w dyspozycji pozwanych w momencie dokonywania spornej transakcji, a w każdym razie pozwana A. M. na to nie wskazywała.

Prawidłowo również ustalił Sąd I instancji, że dłużnik P. M. (1) pozostawał w złej sytuacji finansowej w chwili dokonywania sprzedaży spornej nieruchomości. Wszczęta przeciwko dłużnikowi egzekucja z majątku dłużnika okazała się bezskuteczna, a brak jakiegokolwiek majątku potwierdzał wykaz sporządzony na dzień 31 marca 2007 roku. Powyższego nie zmienia fakt, że w okresie poprzedzającym zbycie nieruchomości dłużnik nie posiadał zaległości podatkowych. Okoliczność ta wskazuje jedynie, że dłużnik terminowo regulował zobowiązania publicznoprawne, nie daje natomiast podstaw do stwierdzenia, że posiadał on majątek wystarczający do zaspokojenia powoda.

W tych okolicznościach ustalenia Sądu I instancji nie budzą zastrzeżeń Sądu odwoławczego i jako takie stanowią również podstawę niniejszego rozstrzygnięcia, a Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne.

W efekcie Sąd odwoławczy przyjął, że na podstawie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, w dniu przeniesienia nieruchomości dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, albowiem skutek tej czynności stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed jej dokonaniem. Gdyby dłużnik nie dokonał kwestionowanej czynności, skarżący mógłby uzyskać choćby częściowe zaspokojenie. Z tego też względu jako oczywisty jawi się związek przyczynowy pomiędzy niewypłacalnością dłużnika a pokrzywdzeniem wierzyciela.

Zaznaczyć przy tym należy, że dla skuteczności skargi pauliańskiej nie jest konieczne, by w zamiarze dłużnika leżało pokrzywdzenie wierzycieli ani też by zamiar ten skierowany był przeciwko określonemu wierzycielowi. Wystarczy, że dłużnik ma świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Świadomość taka istnieje, gdy dłużnik wie, że na skutek czynności prawnej określone aktywna wyjdą z jego majątku i że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w konsekwencji nastąpi ich pokrzywdzenie (A. Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1259). Do przyjęcia, że dłużnik dokonywał czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli wystarczy, że dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 maja 2005 roku, sygn. akt: I ACa 1764/04, OSA 2006/3/8).

Prawidłowo przyjął również Sąd Okręgowy, że w sprawie znajduje zastosowanie art. 527 § 3 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ustawodawca nie definiuje tego pojęcia, niewątpliwie jednak, zważywszy na cel omawianej regulacji, chodzi o takie relacje pomiędzy dłużnikiem i osobą trzecią, które uzasadniają przypuszczenie, że osoba ta z racji zażyłości z dłużnikiem wie lub przy zachowaniu właściwej staranności mogła się dowiedzieć o jego niewypłacalności. Zażyłość ta winna być przy tym rozumiana jako stosunek nacechowany znacznym zaufaniem, przyjaźnią, wspólnotą interesów czy pokrewieństwem.

Domniemanie prawne z art. 527 § 3 k.c. może być wzruszone przez dowód przeciwny, co oznacza, że osoba trzecia musi udowodnić, że mimo bliskiej relacji z dłużnikiem nie wiedziała o jego zamiarze pokrzywdzenia wierzyciela i nawet przy dołożeniu należytej staranności nie mogła się o tym dowiedzieć (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 grudnia 1995 r., I A Cr 967/95). Pozwanym nie udało się sprostować temu obowiązkowi. Sąd Apelacyjny w pełni podziela wywody Sądu I instancji o bliskich relacjach P. M. (1) z rodzicami (pozwanymi) i o tym, że byli oni, a zwłaszcza pozwany S. M. zorientowani co do sytuacji finansowej syna P. M. (1), choćby z racji pomagania synowi w prowadzeniu autokomisu i udziału w postępowaniach sądowych prowadzonych przeciwko synowi P. M. (1).

W konsekwencji Sąd Apelacyjny przyjął, że w sprawie nie doszło również do naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów prawa materialnego, a w szczególności art. 527 § 1 k.c. i nast.

Mając na względzie powyższe Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanych na podstawie art. 385 k.p.c. – pkt 1 wyroku

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 2 ust. 1, § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349).

SSA Jerzy Geisler SSA Jacek Nowicki SO del. Ryszard Małecki